

Beležke o zgodovinski literaturi*

Istorija XX. veka. Zbornik radova. Svezak I. »Kultura« Beograd 1959. Strana 359. Izdanje Instituta društvenih nauka, odeljenja za istoriske nauke. Redakcioni odbor: dr. Dragoslav Janković (odgovorni urednik), dr. Sergije Dimitrijević, dr. Bogumil Hrabak, Jovan Marjanović, dr. Tomica Nikčević i Julijana Vrčinac.

Oddelek za zgodovinske vede Inštituta za družbene vede v Beogradu je leta 1959 pričel izdajati zbornik del z naslovom »Istorija XX veka«. Prvi zvezek pri naša sledeče prispevke:

— dr. Dragoslav Janković, Društveni i politički odnosi u Kraljestvu Srba, Hrvata i Slovenaca uoči stvaranja Socialističke radničke partije Jugoslavije (komunista), 1. XII. 1918 do 20. IV. 1919; str. 7—152;

— Jovan Marjanović, Prilozi istoriji sukoba narodnooslobodilačkog pokreta i četnika Draže Mihailovića u Srbiji 1941 godine; str. 153—234;

— Julijana Vrčinac, Rad i zaključci Prve, Druge i Treće konferencije KPJ (prema zapisnicima, rezolucijama i drugim materijalima sa ovih konferencija); str. 235—284;

— Dušan Biber, Jugoslovska ideja in slovensko narodno vprašanje v slovenski publicistiki med balkanskimi vojnama v letih 1912—1913; str. 285—326;

— dr. Ljiljana Aleksić, O srpsko-crnogorskim pregovorima o savezu 1904—1905 godine, str. 327—357.

Tematika razprav in člankov je obsežna: zajema vprašanja splošne zgodovine iz prvga desetletja našega stoletja, ožjo zgodovino revolucionarnega gibanja in Komunistične partije ter najnovejšo zgodovino narodnoosvobodilnega boja.

Razprava dr. Dragoslava Jankovića pomeni temeljito študijo kratkega, polletnega razdobja od decembra 1918 do aprila 1919. Pisec opiše najprej mednarodni položaj takratne kraljevine SHS, potem pa nadrobno analizira notranje družbene odnose in vprašanja družbenega razvoja, kar priča naslednja razčlenitev te analize: Nekateri najbolj pereči gospodarski problemi neposredno po vojni: promet, prehrana, valuta; kmetje in problemi na vasi: v Hrvatski in Slavoniji, v Vojvodini, v Bosni in Hercegovini, v Sloveniji; mezdni delavci izven kmetijstva; buržoazija in načini njenega bogatenja. Po analizi družbenih temeljev se loti pisec političnih odnosov: organizacije državnega aparata, uvedbe centralizma in nacionalne neenakopravnosti, odpora tem pojavom, vloge vojske in orožništva, dejavnosti meščanskih političnih strank in končno delavskega gibanja, ki ga obdela v posebnem poglavju. Izsledke združuje v poglavju: Zaključki. Razprava vsebuje mnoge in nove podatke, ocenjuje zedinjenje jugoslovskih narodov, opisuje revolucionarno situacijo; med drugim z ostrimi izrazi označuje protirevolucionarno vlogo srbske vojske, ko je zasedla Hrvatsko, Slovenijo, Bosno in Hercegovino ter Črno goro.

Članek Jovana Marjanovića opisuje dogodke od spomladi do jeseni leta 1941 v Srbiji in vzroke, ki so pripeljali do navzkrižja med narodnoosvobodilnim gibanjem in četniki Draže Mihailovića. Do tega spopada je prišlo po krivdi tistih družbenih sil, ki so aprila leta 1941 povzročili nagli poraz jugoslovske armade

* V rubriki z naslovom Beležke (annotatio) bomo priobčevali kratke označbe knjig in drugih izdaj ter navajali njihovo vsebino, naštevajoč najpoglavitnejše teme, da tako olajšamo bralcu orientacijo v literaturi.

in ki so tako znova izdale koristi domovine. Politika četniškega gibanja je nadaljevala reakcionarno politiko velesrbske buržoazije, ki je bila tuja lastnemu narodu in se je zvezala s tujimi imperialisti.

Pisec polemizira s sestavljalci raznih političnih pamfletov zoper socialistično Jugoslavijo, ki izkoriščajo zgodovino četniškega gibanja za svoje namene.

Julijana Vrčinc prinaša v svojem članku bogato, doslej večidel nepriobčeno in neznano gradivo o prvi, drugi in tretji državni konferenci KPJ v letih 1922 do 1925. Nadrobno navaja različna stališča, sklepe in izide konferenc. Prve tri konference pričajo o močnem premiku znotraj Partije, o ostrih bojih mnenj in o idejnem dozorevanju KPJ. Zlasti so važni sklepi III. državne konference decembra 1923 v Beogradu. To je bila popolna revizija vukovarskega programa in zaradi tega prelomnica v razvoju Partije. Julijana Vrčinc ugotavlja pri tem važna dejstva, ki vnašajo v zgodovino KPJ nove izsledke in dajejo nove ocene. Tako n. pr. trdi, da je levica sprožila in izvedla veliko diskusij o najvažnejših vprašanjih partijske strategije, taktike in organizacije. Ta ideološki boj je bil zdrav in je logično nadaljeval borbo proti socialdemokratizmu; ni še imel znamenj frakcijskega boja. Šlo je za prizadevanja pripraviti Partijo za vodilno vlogo med narodi Jugoslavije, za socialistično revolucijo in diktaturo proletariata.

Zasluga jugoslovanskih komunistov je prav v tem, da so se lotili teh nalog sami in v razmerah, ko je KPJ preživljala težko krizo ter se prilagojevala ilegalni. Komunistična internacionala tedaj svoji sekciji v Jugoslaviji ni mogla pomagati izdelati stališča v nacionalnem in kmečkem vprašanju. Nasprotno, vodstvo Kominterne je sprva videlo v spopadu leve in desne le osebne spore, ne pa vztrajanja jugoslovanskih komunistov, da z diskusijo razjasnijo vzroke poraza leta 1921, vzroke organizacijske slabosti, napake v oceni revolucije in pridobivanju zaveznikov zanjo.

Ostala dva članka obravnavata probleme splošne zgodovine naših narodov.

Železar, glasilo delovnega kolektiva Železarne Jesenice, leto VIII, dvojna številka 11-12 za november in december 1959, posvečena štiridesetletnici ZKJ-SKOJ in devetdesetletnici Železarne. Odgovorni urednik Edo Žagar; člani uredniškega odbora za slavnostno številko: Štefan Nemeč, Milan Polak, Ludvik Kejžar, Miha Klinar, Ivan Vovk, Ivan Saksida, Tone Pintar, Franc Gašperin in Albin Polk.

Na osemdesetih straneh četrtinskega formata je konec leta 1959, za dvojni jubilej, priobčila revija »Železar« številne prispevke, od publicističnega pregleda do spominov in pesmi, kar sestavlja pisano, toda dobro zamišljeno in izvedeno celoto — devetdesetletno zgodovino delavskih Jesenic, katerih zadnjih štirideset let je preteklo pod rdečo zastavo Komunistične partije.

Vsebinsko in smer daje številki uvodni prispevek, ki je tudi po obsegu največji (26 strani) in bogato opremljen z dokumenti, ima pa naslov »Utrinki iz zgodovine jeseniškega delavstva«. V strnjem pregledu, s pravilnimi ocenami glavnih dogajanj — ni pa sestavek brez napak, — najdemo najvažnejše in ponekod izčrpne podatke o preteklosti tega delavskega kraja — od porajanja industrijskega proletariata, preko prvih društev, stavk, ilegale, narodnoosvobodilne borbe in ljudske revolucije do delavskega samoupravljanja. Prvi industrijski plavži in martinovske peči, delavska naselja, prvi socialisti, proslava Prvega maja, prva stavka, uvedba osemurnega delavnika, pristop k Tretji internacionali, Vukovarski kongres, prva sodna razprava proti jeseniškim komunistom, redukcije in brezposelnost, stavka leta 1935, 20 borcev za republikansko Španijo, pisatelj in komunist Tone Čufar, nemška okupacija, prva odkrita bitka pod Mežakljo, smrt najstarejšega javniškega komuniste Tomaža Volfa in narodnega heroja Matije Verdnika, partizanska mobilizacija, zmaga in osvoboditev — vsa ta in mnoga druga dejanja so nadrobno in skrbno zapisana.

Tako so s pregledom delavske Jesenice dobile svojo prvo kratko zgodovino. Zal, s takim uspehom se še ne morejo pohvaliti Trbovlje, Tržič, Idrija, Mežica in drugi industrijski kraji Slovenije.

»Železar« se ni omejil na zgodovinski pregled. Dodal mu je 57 sestavkov, večinoma spominskih, ki so jih napisali nekdanji in sedanji jeseniški aktivisti, 24 po številu, o posameznih revolucionarnih dogodkih, bojih in srečanjih. S tem se je glavno besedilo obogatilo z obilico pričevanj udeležencev, ki so vnesli v gradivo nešteto nadrobnosti in jih »poharvali« s svojimi osebnimi opazovanji in občutki. To so Marjan Černe, Franc Mežek, Janez Mlakar, Polonca Bertoncelj, Miloš Bačar, Jožef Čuden, Tilka Škrlj, Aleš Lagoja, Franc Sirc-Joža, Jože Stražišar, Janez Robič, Lovro Albreht, Marija Žumer, Franjo Federle-Slavko, France Prevc, Ivan Jan-Srečko, Ivan Bertoncelj-Johan, France Konobelj-Slovenko, Ana Prešeren, Katarina Senk, Karl Kozar-Romi, Ciril Triler-Srečko, Miha Klinar in Janez Lušin-Mali.

Številka je lepo oblikovana in jo dopolnjuje fotosestavek Slavka Smoleja »Od delavca-proletarca do delavca-upravljalca«.

Jubilejna številka »Železarja« je važen in tehten donesek k naši hitro in uspešno razvijajoči se krajevni zgodovini.

Železniški vestnik, glasilo železniških kolektivov v skupnosti podjetij JDŽ Ljubljana, leto XIV, štev. 3, marec 1960.

Ob štiridesetletnici splošne železničarske stavke aprila 1920 je »Železniški vestnik« — ob dnevu železničarjev — posvetil svojo tretjo številko temu pomembnemu zgodovinskemu dogodku, a prav tako poznejši revolucionarni dejavnosti železničarjev, zlasti za osvobodilne vojne. Nekateri prispevki, n. pr. o železničarski stavki v Ptujju leta 1920, vsebujejo doslej neznanе podatke. S tem si je »Železniški vestnik« pridobil omembe vredne zasluge za zgodovino našega delavskega razreda.

Številko sestavljajo članki in spomini: Jože Borštnar, Nekaj misli ob letošnjem prazniku železničarjev; Tone Šušteršič, Ob štiridesetletnici; Franc Kimovec-Ziga, Kratek pregled nazaj za 15. april 1960; Spomini na veliko železničarsko stavko pred 40 leti, ki so jih pripovedovali Marcel Zorga, Ivan Makuc, Jože Ambrožič, Jača Bitenc in Gregor Mahkovec, a zapisal Božo Pohar; Alfonz Čurin, Spomini na železničarsko stavko v Ptujju; Franc Trojar, Slovenski železničarji med stavko na Hrvatskem; Vinko Hafner, Gorenjski železničarji v začetku osvobodilnega gibanja; Avgust Jazbinšek, Nekaj spominov na borbo železničarjev proti okupatorju na Dolenjskem; Radoslav Čotar, Miniranje železniškega mostu čez Krko pri Kandiji; Viljem Mišič, Napad partizanskih enot na komunikacije na Štajerskem; Radenšek, Skubic, Šenica, Lampič in Šušteršič (imena so izpuščena), Spomini na politično delo v Signalni delavnici v Ljubljani; Janez Brčan, Z delavskim vlakom municijo za partizane; Boris Žbogar, Spomini železničarja na Dachau-Allach v letih 1943—1945; Čuvajnica št. 21 — majhna partizanska bolnišnica, in drugi sestavki.

Četrdeset godina. Zbornik sećanja aktivista jugoslovenskog revolucionarnog radničkog pokreta. Knjiga prva: 1917—1929. Strani 418, Beograd 1960. Založba »Kultura«. Uredništvo: Danilo Knežević, Bogdan Pešić, Sredoje Urošević, Ljubomir Gršić, Ivan Ceranić, Mile Smolinsky, Jovanka Kecman, Pero Korobar, Vlado Djurković, Pero Morača (odgovorni urednik), Milinko Djurović in Dragan Marković.

Ta spominski zbornik — doslej slovenskega prvoda še ni — je nastal na pobudo odbora za proslavo štiridesetletnice. Komunistične partije Jugoslavije, da bi ta jubilej dopolnili tudi spomini aktivistov našega revolucionarnega delavskega gibanja. Spominsko gradivo naj bi po svoje ilustriralo bojno pot Zveze komunistov in prispevalo k njeni zgodovini.

Prva knjiga tega zbornika je zdaj pred nami. Zajema leta 1917—1929 in je razdeljena na dvanajst poglavij: Po prvi svetovni vojni, ki ga pričinja prispevek Mihe Marinka »Vrenje med zagorskimi rudarji«, Oktobrska in madžarska revolucija ter Jugoslovani, kjer so na prvem mestu objavljeni spomini Josipa Broza-Tita »Moje bivanje v Rusiji za revolucije«, Dnevi ustvarjanja revolucionarne stranke in Zveze komunistične mladine Jugoslavije, Stavke in druge revolucionarne akcije v prvih letih po vojni, Volitve v občine in ustavodajno skupščino, O boju proti italijanskemu fašizmu v letih 1920—1925, Komunistična partija Jugoslavije v ilegali, Partijska tehnika v ilegalnih razmerah, Aretacije, zapori in kaznilnice, Srečanja in osebnosti, Jugoslovanski komunisti v emigraciji.

V 187 kratkih sestavkih osvetljujejo pisci spominov revolucionarno preteklost naših narodov, obravnavajo najrazličnejša področja in naštevajo nad 900 imen udeležencev, od katerih so mnoga prvič in zasluženoma vključena v zgodovino naše Partije. Iz pozabe so iztrgani številni bojovni prizori, skrbna in neopazna vsakdanja marljivost revolucionarjev ter idejnost in požrtvovalnost prvoborcev.

37 spominskih sestavkov se nanaša na Slovenijo. Napisalo jih je 27 slovenskih avtorjev, in sicer (po vrstnem redu zbornika): Miha Marinko, Janez Mlakar, Tone Pirnar, Ivan Krajec, Franjo Novak, France Klopčič, Ivan Makuc, Tone Šušteršič, Ignac Tratar, Ivan Regent, Lovro Kuhar, Ivan Tome, Franc Lovrač, Angela Kovič-Klopčičeva, Beno Jugovar, Zinka Vajnberger, Franc Tomažič, Matija Gorenc, dr. Jože Potrč, Ivan Kreft, Marjana Draksler, Bratko Kreft, Ferdo Delak, Venčeslav Ušaj, Ivan Kokal, dr. Aleš Bebler in Srečko Vilhar. Ti prispevki so v desetih poglavjih. Tako beremo o dejavnosti Slovencev med Oktobrsko revolucijo v Rusiji, o prevzemu krajevne oblasti v občini Šmihelj-Stopiče leta 1918, o ustanovnem kongresu komunistične stranke v Sloveniji, o generalnem štrajku aprila leta 1920, o oboroženem spopadu s fašistično Orjuno leta 1924 v Trbovljah, o podtalnih celicah, o dejavnosti Partije med ženskami, o »Vesnik«, o mladinski demonstraciji v Ljubljani leta 1923, o ilegalnem listu »Delo«, o komunistih na univerzi, o »Novem odru« in reviji »Tank«, o Franju Vulču-Vladu in Proletarskih akcijskih četah i. dr.

Našteti podatki pričajo o bogati vsebini prve knjige spominskega zbornika.

Ivan Regent, Poglavja iz boja za socializem, knjiga II. Cankarjeva založba, Ljubljana 1960, strani 375.

Leta 1958 je izšla prva, a leta 1960 druga knjiga razprav in člankov Ivana Regenta, ki je pričel politično dejavnost v začetku našega stoletja v vrstah slovenske socialnodemokratske stranke v Trstu, postal član njenega vodstva, po prvi svetovni vojni član vodstva Socialistične stranke Italije; po letu 1921, ko je nastala Komunistična partija Italije, je dolga leta pripadal k njenemu vodilnemu jedru, bil glavni urednik komunističnega lista primorskih Slovencev »Dela« v Trstu, v tridesetih letih pa urednik slovenskih izdaj Leninovih del v Moskvi, predavatelj, publicist, po osvoboditvi eden vodilnih graditeljev socialistične Jugoslavije, od leta 1948 član Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. Razumljivo, da se tako bogata preteklost zrcali tudi v bogati publicistični dejavnosti.

Prva knjiga je ponatisnila izbor člankov Ivana Regenta iz razdobja od leta 1906 do leta 1934. Ker pa avtor zaradi raznih težav ni utegnil zbrati vseh svojih razprav, člankov in zapiskov ter vključiti v prvo knjigo, je pri nadaljnjem zbiranju svojih sestavkov zbral toliko gradiva, da je nastala druga knjiga njegovih del. S tem pa še ni zajet ves publicistični opus Ivana Regenta.

Druga knjiga ima sestavke iz razdobja od leta 1920 do leta 1928, ki so izšli večidel v tržaškem listu »Delo« in nekateri v ljubljanskem tedniku »Enotnost« — oba komunistična glasila; pisec jim je dodal še svoj govor na prvem vseslovenskem radijskem mitingu v Moskvi 10. avgusta 1941 in nekaj člankov, ki jih je

napisal v vojnih letih za slovensko, češko, italijansko in avstrijsko oddajo moskovskega radia.

Gradivo pričinja kratek zgodovinski pregled z naslovom »Trst in tržaško vprašanje ob polomu avstro-ogrske monarhije«, ki ga je priobčila ljubljanska »Enotnost« leta 1928. Nato sledijo članki in zapiski — zadnje z istim imenom »Mimogrede« — o boju slovenskih in italijanskih delovnih ljudi proti fašizmu od leta 1920 dalje. Pisec nas uvaja v kipečo dejavnost primorskih komunistov, v ostre borbe tedanjih let, seznanja nas z mednarodnimi dogodki in dejavnostjo Komunistične internacionale, razkrinkuje sovražnike in omahljivce, zlasti se bojuje proti vojni nevarnosti, usmerja in prepričuje. Kakor pravi v uvodu, »bi navzlic vsemu morda bilo treba danes vendarle marsikaj drugače povedati. Toda zgodovina se ne da spreminjati. Resnica je podobna šilu v vreči, ne skriješ je«. Zato so razprave in članki ostali v knjigi, kakor so bili napisani.

O vsebini sestavkov, vsega jih je v drugi knjigi 103, pričajo njihovi naslovi, ki jih nekaj navajamo: Razkol v italijanski socialistični stranki, Ustanovitev Komunistične stranke Italije, Kapitalistična burka o razorožitvi, Nevarnost nove vojne, Sila lomi tudi »trdne narodne stebre«, Pred viharjem v Nemčiji, O dvojezičnosti slovenskega časopisja, Patriotizem na sejmu, Meščanska diktatura in volitve, Delavsko-kmečki odbori, Usoda Slovencev in Hrvatov v Italiji, Razredni boj in krščanski socializem, Ob triletnici druge svetovne vojne itd. Vsi sestavki so »odsvit izredno težkih dni, v katerih sem pisal« — kakor pravi pisec. »To so bila leta, ko so kapitalistične skupine slehernega naroda brez vsake izjeme zasramovale, klevetale in fizično napadale komuniste in njihove stranke, to je proletarsko avantgardo, in organizirale proti njej nezaslišan teror, ki se ni ustavil pred nobenim nasiljem, ki je nemoteno in nekaznovano mučil in moril njene pristaše in ropal ter požigal njene ustanove.«

Za zgodovino delavskega gibanja in socializma pomenita obe knjigi Ivana Regenta izviren in tehten donesek, brez katerega ni razumeti preteklosti, zlasti ne preteklosti Primorske Slovenije.

Dušan Kermavner, Slovenska publicistika in prva ruska revolucija, Cankarjeva založba, Ljubljana 1960, strani 89.

Knjiga obravnava v petih poglavjih odmeve prve ruske revolucije leta 1905 do 1907 v tedanji slovenski publicistiki. Te odmeve kritično ocenjuje, pri čemer navaja številne vire.

Prvo poglavje nakazuje splošne razmere v carski Rusiji, ki so nosile v sebi revolucionarne prevrate in opisuje, kako so tedanji slovenski politiki, vstevši slovenske »romarje« v Rusijo, — Antona Aškerca v letih 1901 in 1902 in Bogumila Vošnjaka v letih 1903 in 1904 — te razmere dojemali. Narodnjaško meščanstvo je v vseslovanskem čustvovanju pričakovalo, da bi carska Rusija utegnila nekoč pomagati ogroženim zahodnim slovanskim narodom, ni pa bilo sposobno kritično presojeti reakcionarni carski režim in realnost pričakovane pomoči od ruskega samoderštva.

Drugo poglavje opisuje v glavnem stališča, ki jih je imel slovenski list »Edinost« v Trstu. Zvemo, da je »Edinost« zagovarjala carja in »krvavo nedeljó« 22. januarja 1905 v Petrogradu, da je odklanjala vsak revolucionaren nastop in krivila za revolucijo Žide. Izbruhi divjega antisemitizma v »Edinosti« so bili stalni, nezadržani. Drugi slovenski listi v protižidovskem stališču niso šli tako daleč. Socialnodemokratski list »Rdeči prapor«, ki je navdušeno pozdravil prvo rusko revolucijo, je odkrito in sproščeno pobijal nacionalistične rusofile iz »Edinosti«.

Tretje poglavje poroča predvsem o razvoju dogodkov v Avstriji, o boju za splošno in enako volilno pravico ter o glediščih »Edinosti«, »Rdečega prapora«, »Slovenskega Naroda« in »Slovenca« do teh notranjih vprašanj, ki jih je sprožila ruska revolucija.

Četrto poglavje razlaga politiko slovenskega klerikalizma nasproti dogodkom v Rusiji. Poleg izrazito protirevolucionarnih izjav naletimo v klerikalnem tisku na nekatere relativno demokratične poglede. Odločilno je bilo mnenje: »V Rusiji namreč ni dosti netiva za socialno revolucijo!« Klerikalni listi so ob tej priliki poudarjali konservativnost kmetov in kazali na kmeta kot na »zvest« in »svež« steber danega reda.

Peto poglavje obravnava izkušnje in nauke revolucije leta 1905, ki jo je Lenin označil kot »generalno skušnjo«. Zvemo o stališčih avstrijskih in nemških socialnodemokratskih voditeljev. Pisec navaja, kako površno je slovenska socialnodemokratska stranka in ostala slovenska javnost dojemala tedanje razmere v Rusiji in v ruskem revolucionarnem gibanju. Tako se je Leninovo ime pojavilo v socialnodemokratskem tedniku »Delavec« šele jeseni leta 1915; o razkolu v ruski socialni demokraciji, do katerega je prišlo leta 1903, je prvi poročal liberalni »Ljubljanski Zvon« leta 1916, ime »boljševiki« pa beremo prvič v liberarnem »Slovenskem Narodu« maja 1917. leta.

Sole in muzeji. Sestavil in uredil Milan Brezovar. Izdalo Društvo muzealcev LR Slovenije. Založila Državna založba Slovenije, Ljubljana 1960. Str. 197.

Po poročilih posameznih muzejev in galerij ter s sodelovanjem prof. Venčeslava Čopiča, dr. Borisa Orla in dr. Antona Polenca, je Milan Brezovar sestavil in uredil priročnik o muzejih za učitelje naših šol. Uvod h knjigi je napisal Vladko Majhen, ki je pozitivno ocenil njen pojav za predavanje zgodovine v šolah in za seznanjanje učencev z muzejskimi zbirkami in predmeti, predvsem tistimi, ki se najbolj neposredno povezujejo z novimi učnimi programi.

V priročniku je opisano 78 muzejev, galerij in zbirk v Sloveniji. Kratki podatki vsebujejo: kraj, namen, fonde, oddelke in druge posebnosti ter dneve in ure obiskov.

Knjiga zajema tudi muzeje, oddelke in zbirke, posvečene naši revoluciji. To so Muzej narodne osvoboditve (v prihodnosti Muzej revolucije) pri Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, Muzej narodne osvoboditve v Mariboru, Muzej ljudske revolucije v Slovenjem Gradcu, Spominski muzej NOB v Begunjah, Partizanska bolnišnica »Franja« pri Cerknem, Baza 20 v Kočevskem Rogu in drugi — vsega 31 zbirk.

Priročnik ima 115 ilustracij in skic; fotografije so prispevala razna podjetja in posamezniki.